

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ Μ. ΒΑΒΑΛΕΚΑΣ, Όρη Βροντούς - Δάσος Λαϊλιά, Σέρρες 2016, σελ. 370, ISBN: 978-960-93-8608-1.

Καθολικῶ δε λόγω πάν φυτόν τετάρων τινῶν δείται, σπέρματος διωρισμένου, τόπου αροοδίου, ὕδατος συμμετρου και αέρος ομοίου. Όταν οὖν ταῦτα πάντα συντελεσθῶσι, γεννάται φυτόν και αυξάνει, ὅτε δε ταῦτα υποχωρήσουσιν, ασθeneί τη αποχωρήσει και το φυτόν.

Αριστοτέλης

Με λόγο λιτό και επίμονο ο συγγραφέας απλώνεται σε όλες τις παραμέτρους που περικλείουν αναφορές μέσα και γύρω από το γεωγραφικό στίγμα του τίτλου του βιβλίου.

Συνεχείς υποσημειώσεις και σχόλια υπάρχουν σχεδόν για όλα τα θέματα και καλύπτουν τις πληροφορίες που κρίθηκαν πολύτιμες για το στήσιμο του κειμένου. Επιστημονικοί ὄροι και σχεδιασμοί δέχονται εκλαϊκευμένες μορφές, απαραίτητες για την κατανόηση. Αναφορές σε αρχαίους φιλόσοφους και ρήτορες συνδέουν χρονολογικά τις περιγραφές με το αντικείμενο του βιβλίου.

Το βιβλίο είναι γραμμένο έχοντας ως κέντρο εστίασης το δάσος για να χρησιμοποιηθεί αυτό και να δοθεί στο οπτικό πεδίο μας η ρώμη του που το κρατάει χιλιάδες χρόνια. Αμέσως μετά, όμως, απλώνεται ολόγυρά του η περιγραφή του περιβάλλοντος του, μπορεί ο καθένας να εστιάσει στους ανθρώπους που το υιοθέτησαν με τις δράσεις τους και τελικά που γέμισε με όνειρα και συναισθήματα, άλλοτε καλά και άλλοτε όχι.

Τέλος, σε κάθε περίπτωση, η δημοσιοποίηση των γνώσεων που προέκυψαν από την εργασιακή σχέση του συγγραφέα (συντ. Δασολόγος-πρώην Δ/ντής Δασών Ν. Σερρών) με αυτό καθαυτό το χώρο, προετοιμάζουν καλύτερα την γενική κατανόηση των λειτουργιών που πρέπει να διερευνηθούν βαθύτερα και ασφαλέστερα.

Το δασικό σύμπλεγμα Λαϊλιά αποτελεί ένα αειφορικά διαχειριζόμενο δασικό οικοσύστημα γνωστό πανελλήνια για την μοναδική του αισθητική και οικολογική αξία.

Το τοπογραφικό ανάγλυφο της περιοχής είναι αρκετά πτυχωμένο με σχετικά ισχυρές κλίσεις και προσβόρεια έκθεση. Το γρανιτικό γεωλογικό υπόστρωμα εκτείνεται σχεδόν σε ὄλο το κεντρικό και βόρειο τμήμα του. Η κατά θέσεις διάβρωση της γρανιτικής μάζας και οι εν μέρει καταπτώσεις γρανιτικών ὄγκων δημιούργησαν μια εκτεταμένη επιφάνεια με κατεσπαρμένους γρανιτικούς ὄγκους, με γρανιτικούς πάγκους και προβόλους, με μικροσπήλαια, κοιλώματα και μικρές ορθοπλαγιές. Ένα

ιδιόμορφο τοπίο γεωμορφολογικών σχηματισμών του γρανίτη, σπάνιο στον Ελληνικό χώρο.

Πλούσια είναι η γλωρίδα της περιοχής που περιλαμβάνει πλέον των 520 καταγεγραμμένων ειδών μέχρι τώρα. Εξάλλου, η περιοχή του Λαϊλιά αποτελεί μόνιμο ή προσωρινό ενδιαίτημα μεγάλων θηλαστικών όπως η αρκούδα, ο αγριόχοιρος, το ζαρκάδι καθώς και ενδιαίτημα της δασόβιας πτηνοπανίδας. Το ορεινό σύμπλεγμα «Όρη Βροντούς-Λαϊλιάς» έχει περιληφθεί στο κοινοτικό δίκτυο των περιοχών NATURA 2000 και έχει καταγραφεί ως Τοπίο Ιδιαίτερου Φυσικού Κάλλους από το Εθνικό Μετσόβειο Πολυτεχνείο στο πλαίσιο του προγράμματος ΕΠΠΕΡ του ΥΠΕΧΩΔΕ.

Μοναδικό όμως και πολύ αξιόλογο σημείο αποτελεί το Παλαιοβοτανικό μνημείο της φύσης ο «Σφαγνώνας» όπου η εξέλιξη της βλάστησης της δασικής περιοχής του Λαϊλιά, όπως αναπαριστάνεται με το διάγραμμα της γύρης των διαφόρων δένδρων, έχει μια πολυκύμαντη ιστορία, από την θερμή μεταπαγετώδη περίοδο έως σήμερα. Δίκαια ο χώρος των 39 στρ. του «εσφαγνώνα» κηρύχτηκε μνημείο της φύσης.

Το όνομα Λαϊλιάς, είναι παραφθορά της τούρκ. λέξης Γιαϊλιάς ή Γιαϊλάς¹ και δόθηκε στο βουνό από το θέρετρο (Γαιϊάκ =θέρετρο) των Τούρκων που υπήρξε εκεί. Πρώτη φορά μνημονεύεται με το όνομα αυτό από τον Παπασυναδινό το 1604.

Στη διάπλαση του βιβλίου γίνονται γνωστά τα ιστορικά στοιχεία, τα φυσιολογικά του σταθμού, τα φυσικά στοιχεία (πανίδα-γλωρίδα-βλάστηση-μετεωρολογικά-γεωλογικά), τα ανθρωποκεντρικά, τα λειτουργικά, τα θεσμικά και όλα όσα συναρθώνονται με τις κυρίαρχες δραστηριότητες. Δεν εξαντλείται σε καμιά περίπτωση το υλικό των γνώσεων στο πραγματικό τους βάθος. Είναι όμως χρήσιμο να υποθέσουμε πως θα υπάρξει συνέχεια, συμπλήρωση ακόμη και πιθανή διόρθωση από κάποιον καλύτερο.

Στο κεφάλαιο 1 του βιβλίου, αναλύεται το ιστορικό και κοινωνικό περιβάλλον της περιοχής ενδιαφέροντος, η αποσύνθεση της Οθωμανικής επικράτειας και η ανατολή του βουλγαρισμού μέσα από την Μακεδονική διαταραχή, οι Βαλκανικοί πόλεμοι, η απελευθέρωση της κατεστραμμένης πόλης των Σερρών, ο πρώτος και δεύτερος παγκόσμιος πόλεμος, η περίοδος του εμφυλίου καθώς όλα αυτά επηρέασαν σημαντικά και καθοριστικά την κοινωνική, οικονομική και εθνολογική μορφή, όχι μόνο του παραδασόβιου αλλά και του υπόλοιπου εν γένει πληθυσμού της

1. Γ. Καφταντζής, *Σερραϊκή χρονογραφία του Παπασυναδινού*, έκδ. Ι.Μ. Σερρών και Νιγρίτης, 1968, σ. 17. *...Εις την στράταν του Γιαϊλάν ευρέθησαν Τούρκοι σκοτωμένοι. Εδή άλλος δεν τους ασκώτοσεν, μόνον οι χριστιανοί οπού έχουν τα τηστήρια...*

ευρύτερης περιοχής. Ο λόγος που γίνεται αυτό είναι απλός και ξεκινάει από το γνωστό νόμο της βιολογικής και κοινωνικής ενότητας.

Στο κεφάλαιο 2, καταγράφονται οι λειτουργικές συνθήκες του δασικού συμπλέγματος, τα πιστοποιημένα όρια του και η διάρθρωση της διαχειρίστριας δασικής υπηρεσίας. Επισημαίνονται οι σχέσεις του γείτονα ανθρώπου με το δάσος μέσα από μαρτυρίες περιηγητών, αναφορές ιστορικών και αναμνήσεις των κατακτητών. Στη συνέχεια παρουσιάζεται η ίδρυση και η δράση του φυσιολατρικού συλλόγου, ο «Αηλιάς», το 1928 και η νομαδική κτηνοτροφία, με ιστορικές αναφορές στους παραδασόβιους οικισμούς. Αναλύεται η συμβολή του δάσους στην τοπική κοινωνία με τη βοσκή, την καυσοξύλευση, την ανθρακοποιία και ακολουθεί αποδεικτικά η στοχευμένη ανόρθωση του δάσους και των λειτουργιών του, ύστερα από την ολοκληρωμένη διαχείριση, με απόλυτο στόχο την αειφορία. Καθιερώνεται το αναγκαίο δασικό οδικό δίκτυο και ακολουθεί η περιγραφή της έναρξης και προόδου των μεγάλων δασοτεχνικών έργων, με σύγχρονη οργάνωση του δασοτεχνικού προσωπικού. Διαπιστώνεται η δυναμική εξέλιξη του δάσους, η εμφάνιση φιλοδασικών οργανώσεων (Ε.Ο.Σ. κ.λπ.) καθώς και οι οργανωμένες διεθνείς και τοπικές διαδρομές μονοπατιών.

Στο κεφάλαιο 3, που αφορά την φυσιογνωμία του δάσους, περιγράφονται οι παράγοντες που επηρεάζουν την ανάπτυξη και την φυσιογνωμία του δάσους, όπως η γεωλογία της περιοχής, οι εδαφικές συνθήκες, τα μετεωρολογικά στοιχεία, η απαγόρευση της βοσκής η βλάστηση με την χλωρίδα και πανίδα του δάσους και την χωρολογία των ειδών που αισίως φθάνουν τα 520 καταγεγραμμένα είδη. Συμπληρωματικά, υπογραμμίζονται οι ευεργετικές λειτουργίες του.

Στο κεφάλαιο 4, θίγονται οι θρησκευτικές πράξεις και σχέσεις των λειτουργών με την δυναμική του δασικού χώρου τόσο στην αρχαία μυθολογία και ιστορία όσο και στην σημερινή εποχή. Περιγράφεται συνοπτικά η περιοχή NATURA 2000 που ασφαλίζει την μορφή του δάσους και των λειτουργιών του. Στη συνέχεια, αναδεικνύονται όλες οι θεσμικές διατάξεις προστασίας του δάσους και οι κίνδυνοι που κατά καιρούς το απειλούν, όπως οι πυρκαγιές, οι επιδρομές εντόμων, η εξόρυξη του γρανίτη, η καταστρατήγηση των κανόνων διαμονής καθώς και μια αδρομερής καταγραφή των φαρμακευτικών φυτών της περιοχής. Συμπληρωματικά, παρατίθεται μια χρονική αποδελτίωση των εφημερίδων για γεγονότα της περιοχής και τις λοιπές δραστηριότητες οργανώσεων και φιλοδασικών ομάδων.

Το υλικό συμπληρώνεται με 279 παλιές και νέες φωτογραφίες και παραπομπές που θεωρήθηκαν χρήσιμες και αξιοποιήσιμες από τους επόμενους ερευνητές. Τέλος, στο παράρτημα εμπεριέχονται ντοκουμέντα

και κείμενα που αναφέρονται στο καθεστώς του χώρου, ενδεικτικές φωτογραφίες ποωδών φυτών και χάρτες.

Στον επίλογο του βιβλίου, ο συγγραφέας δεν παραλείπει να αναφέρει με έμφαση τον ρόλο των δασικών στην προστασία και διαχείριση του δασικού κεφαλαίου της χώρας μας κάτω από άγνωστες για πολλούς συνθήκες εργασίας και απομόνωσης. Το δάσος είναι συνυφασμένο με την ανθρώπινη δραστηριότητα και παρουσία. Υπηρετώντας τις ανθρώπινες καθημερινές ανάγκες, δημιουργώντας τις φυσικές παραμέτρους του περιβάλλοντος χώρου, νερό, οξυγόνο, έδαφος, προσφέροντας προστασία, αισθητική, υγιεινή, στέγη, τροφή, ιστορία, απαιτεί σεβασμό, φροντίδα, αγάπη.

Η δασοπονία, σαν οικονομία, εργάζεται με πολύχρονες περιόδους που εμπεριέχουν αστάθμητους πολλές φορές παράγοντες κινδύνου.

Πέρα όμως από την συστηματική διαχείριση του δάσους, που κατέχει τον κεντρικό τομέα του βιβλίου, εμφανίζεται συνεπικουρος και επιβεβλημένη η εκτέλεση των δασοτεχνικών έργων της υδρονομικής διευθέτησης των καταστρεπτικών χειμάρρων που αυλακώνουν τον ορεινό και πεδινό χώρο του νομού. Οι λεκάνες απορροής των, «στεφανώνουν» τις νότιες παρυφές του δάσους και καταστρέφουν με πλημύρες τα έργα πολιτισμού και την πόλη των Σερρών.

Τελειώνοντας την επιλεκτική παρουσίαση που δύσκολα κανείς πρέπει να μείνει στα όσα μέχρι τώρα ειπώθηκαν, θέλω να τονίσω την σημαντική χορηγία της έκδοσης του βιβλίου από τον επιχειρηματία Απόστολο Χρ. Αποστολίδη.

Το βιβλίο συνοδεύεται από φύλλο χάρτη που προσανατολίζει τον αναγνώστη στα κύρια θέματα.

*Αλεξία Κ. Βαβαλέκα
Δικηγόρος*